

کتابیات

عہد نبوی ﷺ کا نظام سیاست

شیر نوروز خان ☆

❖ ابن ہشام، ابو محمد عبد الملک

”بارگاہ رسالت“ میں حاضر ہونے والے وفد - ترجمہ: محمد عبد الحکیم شرف قادری۔
نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۴ء۔ ج۔ ۷، ص ۶۶۰-۷۲۰

❖ ابوالمجد، عبد الرحمن

الدبلوماسیة النبویة. دمشق: مؤسسة الرسالة. شرون، ۲۰۰۹م. ۳۳۹ ص

❖ ابو معاذ

”آنحضور اور سلطنت فارس“۔ میثاق (لاہور) ۱۰:۴۶ (۱۹۹۷ء) ۶۸-۶۰
۱۱:۴۶ (۱۹۹۷ء) ۸۰-۷۳
۱۲:۴۶ (۱۹۹۷ء) ۶۹-۵۹
۱:۴۷ (۱۹۹۸ء) ۶۶-۶۱

❖ اختر راہی

”میثاق مدینہ (دنیا کا پہلا تحریری دستور)“۔ الحق (اکوڑہ ٹنک) ۵:۵ (۱۹۷۰ء)
۳۳-۳۴

❖ احمد، قاضی رشید

”آپ کا صلح حدیبیہ برائے امن“۔ علوم اسلامیہ (کراچی) ۵:۳ (۲۰۰۵ء)
۱۸۵-۱۹۶

❖ احمد، محمد سردار

”صلح حدیبیہ (فتح مبین)“۔ البلاغ (کراچی) ۱۱:۸ (۱۹۷۵ء) ۲۳-۳۰

☆ چیف لائبریرین، ادارہ تحقیقات اسلامی، بین الاقوامی اسلامی یونیورسٹی، اسلام آباد

❖ ادلیس صدیقی

”عہد نبوی کا نظام حکمرانی۔ ڈاکٹر محمد حمید اللہ کی عالمانہ اور حیات آفرین
تصنیف“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء) ۱۱۱-۱۳۲

❖ ارشد، سید رشید احمد

”مدینہ منورہ کی اسلامی ریاست اور رسول اللہ کا سیاسی اور معاشی نظام“۔
بینات (کراچی) ۵:۱۸ (۱۹۷۱ء) ۱۳-۲۲

❖ اسرار احمد

”اندرون عرب انقلاب کے تکمیلی مراحل پر نگاہ بازگشت اور مخالف قوتوں کا
آخری قلع قمع“۔ میثاق (لاہور) ۱:۲۸ (۱۹۹۹ء) ۱۵-۳۸
۳:۲۸ (۱۹۹۹ء) ۱۷-۶۶

.....
”اندرون عرب تکمیل انقلاب کی تمہید: صلح حدیبیہ“۔ میثاق (لاہور) ۱۰:۴۷
۵-۳۲ (۱۹۹۸ء)

.....
”انقلاب نبوی کے بین الاقوامی مرحلے کا آغاز“۔ میثاق (لاہور) ۷:۳۱
۴۹-۵۶ (۱۹۸۲ء)

.....
”انقلاب محمدیؐ کا بین الاقوامی مرحلہ“۔ میثاق (لاہور) ۳:۳۶ (۱۹۸۷ء)
۶۵-۹۲
۴:۳۶ (۱۹۸۷ء) ۲۱-۳۶

.....
”فراست نبویؐ کا شاہکار“۔ میثاق (لاہور) ۹:۳۵ (۱۹۸۶ء) ۳۱-۴۷

.....
”نبی اکرمؐ بحیثیت منتظم“۔ میثاق (لاہور) ۱:۲۸ (۱۹۷۹ء) ۹-۱۶

❖ اسد، محمود الحسن

”حضورؐ بحیثیت ایک سیاست دان“۔ الاخوة (لاہور)

۱۰:۱ (۱۹۹۹ء) ۴۶-۴۷

❖ الاسطل، علی رضوان احمد

الوفود فی العهد المکی و اثرها الاعلامی۔ الزرقاء: مکتبہ

المنار، ۱۹۸۴م۔ ۳۰۲ ص

❖ اصلاحي، امین احسن

”خاتم رسالت کی سیاست“۔ ہلال (راولپنڈی) ۲۸:۱۱-۱۶ (۱۹۹۱ء) ۵۳-۵۸

.....
”رسول: ایک تاریخ ساز مدبر“۔ اشراق (لاہور) ۱:۵ (۱۹۹۳ء) ۱۹-۲۷

.....
”نبی صلی اللہ علیہ وسلم بحیثیت ایک مدبر اور ماہر سیاست“۔ میثاق (لاہور)

۱:۱۰ (۱۹۶۴ء) ۳۳-۴۰

.....
”نبی بحیثیت ایک مدبر اور ماہر سیاست“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور:

ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۶۲۳-۶۲۸

❖ اعجاز قدیر

”معاہدہ حدیبیہ کی فوجی اہمیت“۔ ہلال (راولپنڈی) ۲۶:۳۵-۳۹

(۱۹۸۹ء) ۵۳-۷۳

❖ افروغ حسن، حافظ

”تاجدار مدینہ کی سفارتی حکمت عملی“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۲۹:۵

(۱۹۸۹ء) ۲۰۳-۲۲۶

.....
 ”دنیا کا پہلا تحریری دستور۔ اس تاریخی دستاویز کی مکمل تفصیلات جو مدینہ النبیؐ میں شہری مملکت کی بنیاد قرار پائی“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء)
 ۱۵۰-۱۳۳

❖ افضل الرحمن

”پہلی اسلامی ریاست۔ جو معاہدہ عمرانی کی بنیاد پر استوار ہوئی“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء) ۱۵۱-۱۶۸

❖ بخاری، سید اعظم شاہ

”صلح حدیبیہ۔ نبی کریمؐ اور کفار قریش کے مابین معاہدہ صلح کی ایمان افروز اور حیران کن تفصیلات“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء) ۲۶۵-۳۲۰

❖ بلخ الدین، شاہ

”اسلام کا شہری نظام۔ جس میں عہد جدید کے بلدیاتی نظام کے خدو خال واضح طور پر نظر آتے ہیں [عہد نبوی میں مدینہ منورہ]“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء) ۹۵-۱۱۰

❖ پھلواری، محمد جعفر

”صلح حدیبیہ“۔ ثقافت (لاہور) ۸:۱۱ (۱۹۶۲ء) ۷-۲۶

❖ جالندھری، محمد حنیف

”عہد رسالت کی مجلس شوریٰ“۔ الخیر (ملتان) ۵:۱۳ (۱۹۹۵ء) ۲۳-۲۹

❖ جاوید، محمد اقبال

”عہد رسالت کے انتظامی خال و خبط“۔ السیرة عالمی (کراچی) ۱۹ (۲۰۰۸ء) ۲۸۵-۲۹۲

❖ چشتی، شہباز احمد

سیرت محمدی کی روشنی میں جدید اسلامی ریاست کی تشکیل۔ لاہور: ضیاء القرآن
پبلی کیشنز، ۲۰۰۸ء، ۲۶۷ ص

❖ حبیبی، میاں فضل احمد

حضورؐ بحیثیت وزیر اعظم کائنات۔ لاہور: علم و عرفان پبلشرز، ۲۰۰۳ء-۲۰۰۵ ص

❖ الحسنی، شیخ عبداللہ الکتانی

”نبوی نظام حکومت“۔ ترجمہ: محمد ارشاد ندوی۔ الفرقان (لکھنؤ) ۵۹: ۳-۲

۵۰-۴۱ (۱۹۹۱ء)

۲۱-۱۳ (۱۹۹۱ء) ۴: ۵۹

۴۱-۳۵ (۱۹۹۱ء) ۷: ۵۹

۲۲-۱۸ (۱۹۹۱ء) ۹: ۵۹

❖ حمید اللہ، محمد

اسلامی ریاست: عہد رسالت کے طرز عمل سے استشہاد۔ لاہور: ناشران قرآن،
۲۰۰۸ ص

.....
رسول اللہؐ کی حکمرانی و جانشینی۔ ترجمہ: خالد پرویز۔ لاہور: بیکن بکس، ۲۰۰۵ء۔

.....
رسول اکرمؐ کی سیاسی زندگی۔ کراچی: دارالاشاعت، ۱۹۶۱ء-۳۲۳ ص

.....
”سرور کائنات کی حکومت“۔ نقوش: رسول نمبر: ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔

ج-۳، ص ۶۰۷-۶۲۲

.....

سیاسی وثیقہ جات: از عہد نبوی تا بہ خلافت راشدہ۔ ترجمہ: ابوتحی امام خان
نوشہروی۔ لاہور: مجلس ترقی ادب، ۱۹۶۰ء۔ ص ۳۴۴

[ترجمہ: الوثائق السیاسیہ]

.....

”عہد نبوی کی سیاست خارجہ کا ایک اہم اصول“۔ الاضواء (لاہور)
۱۲:۱۷ (۲۰۰۲ء) ۱۶۳-۱۶۹

.....

”عہد نبوی کی سیاست خارجہ کے شاہکار“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ
فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۵۵۵-۵۶۱

.....

”عہد نبوی کے اصول سیاسیات“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ
اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۶۴۴-۶۵۱

.....

”عہد نبوی کے عربی ایرانی تعلقات“۔ معارف (اعظم گڑھ) ۱:۵۰ (۱۹۴۲ء)
۲۴-۵

.....

”عہد نبوی کے عربی ایرانی تعلقات“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ
فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۶۳۳-۶۴۳

.....

عہد نبوی میں نظام حکمرانی۔ کراچی: اردو اکیڈمی، ۱۹۸۷ء۔ ۲۹۸+۵۳ ص

.....

مجموعہ الوثائق السیاسیہ۔ القاہرہ: مطبعۃ لجنۃ التالیف والترجمہ والنشر،
۱۹۵۶ء۔ ص ۵۴۹

❖ خاکوانی، بیگم صغریٰ

نبی اکرمؐ بحیثیت مدبر و منتظم، - میثاق (لاہور) ۲۸:۴ (۱۹۹۹ء) ۳۳-۴۹

❖ خالد البیطار

صلح الحبیة. الزرقاء: مكتبة المنار، ۱۹۸۷ م. ۵۹ ص

❖ خالد مسعود

”سیاست نبویؐ کا ایک اہم پہلو“ - میثاق (لاہور) ۱:۹ (۱۹۶۳ء) ۴۹-۵۴

.....
”سیاست نبویؐ کا ایک اہم پہلو“ - نقوش: رسول نمبر - لاہور: ادارہ فروغ اردو،

۱۹۸۳ء - ج ۳، ص ۵۷-۵۵

.....
”معاہدہ حدیبیہ سے اعلان براءت“ - تدبر (لاہور) ۵۰ (۱۹۹۵ء) ۴۱-۴۸

.....
”معاہدہ حدیبیہ کے اثرات و نتائج“ - تدبر (لاہور) ۴۸ (۱۹۹۴ء) ۴۴-۵۴

.....
”مواخات اور میثاق مدینہ“ - تدبر (لاہور) ۵۹ (۱۹۹۸ء) ۵۳-۶۴

❖ خان، امان اللہ

”سرور کائناتؐ بحیثیت منسوس و مدبر ریاست“ - محدث (لاہور) ۳:۵-۶

(۱۳۹۳ھ) ۵۷-۷۲

.....
”میثاق مدینہ“ - ضیائے حرم (لاہور) ۱۰:۱۷ (۱۹۸۷ء) ۱۵-۲۴

.....
 ”بیثاق مدینہ کی اہمیت و افادیت“۔ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۱:۱۵ (۱۹۷۸ء)

۶۱-۴۵

❖ خان، خالد محمود

”حضورؐ کی قائم کردہ اسلامی ریاست کی روشنی میں دور جدید میں ایک مکمل

اسلامی ریاست کا خاکہ“۔ آگہی (کراچی) ۸ (۱۹۹۶ء) ۴۹-۸۵

❖ خان، لیاقت علی

”نبی اکرمؐ کا تصور بیوروکریسی“۔ الحق (اکوڑہ خٹک) ۳:۳۲ (۱۹۹۶ء) ۱۳-۱۷

۳۶-۲۵ (۱۹۹۷ء) ۵-۴:۳۲

۳۲-۳۰ (۱۹۹۷ء) ۶:۳۲

❖ خان، محمد موسیٰ

فتح مبین۔ علی گڑھ: شیروانی پرنٹنگ پریس، ۱۹۴۱ء۔ ۲۹۳ص

❖ خان، محمد نسیم

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۶۲-۱۷۷

❖ جان، محمد حسن

”رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم بحیثیت قائد“۔ البیان (پشاور) ۱۱:۱ (۱۹۸۴ء) ۵۵-۵۸

❖ راشد متین

”حضور اکرمؐ بحیثیت مثالی حکمران“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۱۲:۳۳ (۲۰۰۳ء)

۳۰-۲۱

❖ رشید احمد

”عہد نبویؐ میں اصول سیاست“۔ ثقافت (لاہور) ۳:۵ (۱۹۵۷ء) ۲۱-۳۰

❖ رواش، عطیة محمود

النبي محمد صلي الله عليه وسلم وقيادة العالم، القاهرة:
مكتبة بحر العلوم للنشر والتوزيع، ۲۰۰۸م

❖ زاہد، سید شہیر حسین

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبوی کی روشنی میں“۔
مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۱۳-۱۴۷

❖ زمان، شیر محمد

”اسلامی فلاحی ریاست (اسوہ حسنہ کی روشنی میں)“۔ فکر و نظر (اسلام آباد)
۲۰۱۱: ۳۰-۱۸۵ (۱۹۹۲ء) ۱۹۸-۱۸۵

❖ ساحر، احسان حسن

”محسن اعظم کا نظام سلطنت“۔ منہاج القرآن (لاہور) ۸:۸ (۱۹۹۳ء)
۵۰-۴۵
۳۹-۳۶ (۱۹۹۴ء) ۹:۸

❖ سعدی سنگروری

”آپؐ بحیثیت حکمران“۔ الجامعہ (جھنگ) ۳۸:۲-۳ (۱۹۸۶ء)
۲۴۵-۲۵۱

❖ سلیم، سید محمد

”رسول اللہؐ بحیثیت حکیم و مدبر“۔ السیرة عالمی (کراچی) ۵ (۲۰۰۱ء)
۲۷۶-۲۷۲

.....
”صلح حدیبیہ۔ نبوی سیاست کاری کا شاہکار“۔ القلم (لاہور) (ستمبر ۱۹۹۳ء)

۵۱-۴۴

❖ سلیمان ندوی، سید

”سیرت النبیؐ جلد ہفتم کا ایک باب“۔ معارف (اعظم گڑھ) ۳:۱۲۱ (۱۹۷۸ء)

۱۸۸-۱۶۵

”عہد نبویؐ میں نظام حکومت“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو،

۱۹۸۲ء۔ ج۔ ۲، ص ۳۶۵-۴۰۰

”عہد نبویؐ میں نظام حکومت کے مظاہر اور خصائص“۔ معارف (اعظم گڑھ)

۴:۱۲۱ (۱۹۷۸ء) ۲۶۰-۲۴۵

۵:۱۲۱ (۱۹۷۸ء) ۳۴۰-۳۲۵

❖ سمیع اللہ، مفتی

”سیاست خارجہ کے بنیادی اصول، اسوہ حسنہ کی روشنی میں“۔ السیرۃ عالمی

(کراچی) ۱ (۱۹۹۹ء) ۲۶۱-۲۶۸

❖ سیال، عمر حیات

”دو قومی نظریہ کی ضرورت و اہمیت سیرت طیبہ کی روشنی میں“۔ علوم اسلامیہ

(کراچی) ۵:۹ (۲۰۰۵ء) ۱۱۵-۱۳۰

❖ شاہ، پیر محمد کرم

”صلح حدیبیہ“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۶:۲۸ (۱۹۹۸ء) ۱۷-۲۶

❖ صالح، محمد عبداللہ

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۳۹-۵۸

❖ صائم حسن

”حضور کی قائم کردہ اسلامی ریاست کی روشنی میں دور جدید کی کامیاب
اسلامی ریاست کا خاکہ“۔ آگہی (کراچی) ۸ (۱۹۹۶ء) ۸۶-۱۱۲

❖ صدیقی، عبدالشہید

”آپ کا دیگر مذاہب سے معاہدہ بیثاق مدینہ“۔ علوم اسلامیہ (کراچی)
۵:۳ (۲۰۰۵ء) ۱۷۹-۱۸۴

❖ صدیقی، محمد یسین مظہر

”عہد نبوی کا انتظامیہ (حکام کے تقرر کی پالیسی)“۔ تحقیقات اسلامی
(علی گڑھ) ۲:۴ (۱۹۸۵ء) ۱۲-۳۲

.....
عہد نبوی صلی اللہ علیہ وسلم کا نظام حکومت۔ لاہور: مکتبہ خلیل،
۱۹۹۴ء-۱۳۶ص

.....
”عہد نبوی میں تنظیم ریاست و حکومت“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ
فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۵، ۳۴۰-۲۴۲ [مکمل کتاب]

.....
عہد نبوی میں تنظیم ریاست و حکومت۔ نئی دہلی: قاضی پبلشرز اینڈ ڈسٹری
بیوٹرز، ۱۹۸۸ء-۷۹ص

❖ صدیقی، مخدوم روشن

”استحکام پاکستان کے لیے سیاست اور امور خارجہ کے رہنما اصول سیرت طیبہ
کی روشنی میں“۔ علوم اسلامیہ (کراچی) ۹:۵ (۲۰۰۵ء) ۲۰۷-۲۳۴

❖ الصعیدی، عبدالمتعال

السیاسة الإسلامية في عهد النبوة. الطبعة الثانية. دار الفكر
العربی، ۲۳۸ ص

.....
عہد نبوی کی اسلامی سیاست۔ مرتبہ: محمد احمد پانی پتی۔ لاہور: ادارہ فروغ
اردو، ۱۹۶۰ء-۲۰۰۷ء ص

❖ ضیاء الحق، محمد

”دور الدبلو ماسیة فی سیاسیة الرسول (ﷺ)“۔ الدراسات الاسلامیة
(اسلام آباد) ۳:۳۳ (۱۹۹۸ء) ۱۰۹-۱۶۰

❖ ضیاء الدین، سید

”سیاست و امور خارجہ کے رہنما اصول سیرت طیبہ کی روشنی میں“۔ علوم اسلامیہ
کراچی (۲۰۰۵ء) ۵:۹ (۲۳۵-۲۴۸)

❖ طالب ہاشمی

”تاریخ ساز سربراہ مملکت“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۵:۲۹ (۱۹۸۹ء)
۲۰۳-۱۸۱

.....
”فودعرب بارگاہ رسالت میں“۔ محدث (لاہور) ۶:۳-۴ (۱۹۷۶ء) ۶۱-۸۴

.....
”فودعرب بارگاہ رسالت میں“۔ الاضواء (لاہور) ۱۲:۱۷ (۲۰۰۲ء) ۲۶۹-۲۹۸

❖ طاہر القادری، محمد

بینبر انقلاب کی سیاسی حکمت عملی اور اس کے اثرات و نتائج“۔ منہاج القرآن
لاہور (۱۹۹۹ء) ۱۳:۷ (۲۴-۱۵)

.....
 تصور دین اور حیات نبویؐ کا سیاسی پہلو۔ لاہور: منہاج القرآن پبلی کیشنز،
 ۱۹۷۹ء-۶۴ص

.....
 ”حیات نبویؐ کا سیاسی پہلو“۔ منہاج القرآن (لاہور) ۱۰:۳ (۱۹۸۹ء)
 ۲۹-۲۲
 ۱۰:۴ (۱۹۹۰ء) ۳۷-۲۵

.....
 رسول اکرم ﷺ کی سیاسی زندگی۔ کراچی: داراشاعت،
 ۱۹۸۰ء-۳۶۸ص

.....
 سیرۃ الرسول کی ریاستی اہمیت۔ لاہور: منہاج القرآن پبلی کیشنز،
 ۲۰۰۶ء-۱۱۵ص

.....
 سیرت الرسول کی انتظامی اہمیت۔ لاہور: منہاج القرآن پبلی کیشنز،
 ۲۰۰۶ء-۱۰۹ص

❖ طاہر، محمد منیر

”بیثاق مدینہ“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۹:۳۳ (۲۰۰۳ء) ۳۰-۲۷

❖ طاہرہ بشارت

”نبی اکرمؐ کا طرز حکمرانی، سیاست کا بیٹھل نمونہ“۔ محدث (لاہور) ۱۳:۳۱
 ۱۹۹۹ء (۶۳-۵۵)

❖ عابدہ، عبدالکریم

”صلح حدیبیہ۔ فتح مبین“۔ سیارہ ڈائجسٹ (کراچی) ۵:۲۰ (۱۹۷۳ء)

۸۶-۷۵

❖ عارف نسیم

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۲۱۱-۲۲۱

❖ العارفین، سید

”رسول کریمؐ بحیثیت حکمران“۔ الحق (اکوڑہ ٹنک) ۳۳: ۷-۸ (۱۹۹۹ء)

۶۴-۵۶

❖ عبدالکحیم، خلیفہ

”اسلام کا سیاسی و معاشی تصور“۔ تقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو،

۱۹۸۳ء۔ ج ۳، ص ۵۹۷-۶۰۶

❖ عبدالرحمن

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۸۹-۱۰۵

❖ عبدالرشید

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۴۸-۱۶۱

❖ عبدالمعطی، فتحی فوزی

سفراء الرسول. دارالاندلس الجديدة، ۲۰۰۹ م. ۲۳۱ ص

❖ عرفانی، عبدالملک

”رسول اللہؐ بطور سیاستدان“۔ نوائے قانون (اسلام آباد) ۹:۳ (۱۹۹۲ء)

۳۱-۳۷

❖ عزیز زبیدی

”حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم کا نظام حکومت“۔ محدث (لاہور) ۶:۳-۴

(۱۹۷۶ء) ۱۰۵-۱۲۲

❖ عقیل، سید غلام مصطفیٰ بخاری

”رسول خدا کا سیاسی نظام“۔ الجامعہ (جھنگ)۔ ۳۸:۲-۳ (۱۹۸۶ء)

۳۵۴-۳۶۰

❖ علی، چودھری رحمت

”انقلاب کا نبوی طریق کار“۔ المرشد (لاہور) ۱۰:۱۶ (۱۹۹۵ء) ۲۳-۳۱

❖ علی، خواجہ سردار

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۷۰-۸۸

❖ علی، میر حسن

”رسول اکرمؐ کی سیرت کا سیاسی پہلو“۔ البلاغ (کراچی) ۵:۳ (۱۹۶۹ء)

۲۹-۳۵

❖ عمری، محمد عارف اعظمی

”عہد نبویؐ میں تنظیم ریاست و حکومت“۔ معارف (اعظم گڑھ) ۱:۱۲۵ (۱۹۹۰ء)

۵۸-۷۳

❖ غازی، محمود احمد

”رسول اللہؐ بحیثیت ایک مدبر“۔ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۲:۱۰-۱۱ (۱۹۷۵ء)

۶۷۳-۶۵۷

”رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بحیثیت عظیم مدبر“۔ الاشراف (کراچی) ۱:۱۰

۱۳-۷ (۱۹۸۸ء)

۱۳-۱۱ (۱۹۸۸ء) ۱۱:۱

۲۰-۱۷ (۱۹۸۸ء) ۱۲:۱

”نبی کریمؐ کی حکمت و تدبیر“۔ مسیحائی (کراچی) ۶:۳-۴ (۲۰۰۳ء) ۱۹-۵۱

❖ غفاری، نور محمد

”مدینہ منورہ کی اسلامی ریاست“۔ الحق (اکوڑہ خٹک) ۷:۱۰ (۱۹۷۲ء) ۴۳-۵۳

۸۱-۷۷ (۱۹۷۲ء) ۱۲-۱۱:۷

❖ فاروقی، لطف الرحمن

”صلح حدیبیہ اور فتح مکہ کا مطالعہ۔ امن عالم کے نقطہ نظر سے“۔ تحقیقات اسلامی

(علی گڑھ) ۳:۲۶ (۲۰۰۷ء) ۷۰-۴۷

”عہد رسالت میں عرب و حبشہ کے تعلقات“۔ معارف (اعظم گڑھ) ۱:۱۸۱

۲۶-۵ (۲۰۰۸ء)

۱۲۴-۱۰۷ (۲۰۰۸ء) ۲:۱۸۱

❖ فاروقی، محمد یوسف

”عہد نبوی میں سفارتی ادارہ“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو،

۱۹۸۴ء۔ ج۔ ۷، ص ۶۰۱-۶۱۰

.....
 ”عہد نبویؐ میں سفارتی تنظیم“۔ ترجمان القرآن (لاہور) ۳:۹۶ (۱۹۸۱ء)

۲۰-۱۳

❖ فاضل، سید مرتضیٰ حسین

”آنحضرتؐ کی پہلی سیاسی فتح (ہجرت حبشہ)“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور:

ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۵۷۶-۵۹۶

❖ فاضلی، ربیعانہ تبسم

”غیر مسلموں سے عہد نبویؐ میں معاہدات“۔ علوم اسلامیہ (کراچی) ۵:۳

(۲۰۰۵ء) ۱۷۸-۱۶۷

❖ قادری، محمد صدیق خان

”حضور سرور کائناتؐ بحیثیت سربراہ“۔ السعید (ماتان) ۵:۸ (۲۰۰۱ء)

۹۵-۸۹

❖ قاسمی، اخلاق حسین

”عوامی رہنمائی کا منصب اور سرور عالمؐ“۔ رہبر عالم (دہلی) ۱۰:۲۳۴

(۱۹۶۱ء) ۱۰۴-۹۷

❖ قریشی، محمد صدیق

”حضورؐ کی خارجہ پالیسی“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۱:۱۶ (۱۹۸۵ء) ۲۱-۷

.....
 رسول اکرمؐ کی سیاست خارجہ۔ لاہور: قوطار پبلی کیشنز، ۱۹۷۸ء۔

❖ کتانی، عبدالحی بن عبد الکبیر

التراتب الادریہ۔ الرباط: ۱۳۴۶ھ، ج ۲

.....

دور نبوی کا نظام حکومت (عہد نبوی کا اسلامی تمدن): اختصار و ترجمہ
 ”الترتیب الاداریہ۔ ترجمہ: معظم الحق۔ کراچی: ادارۃ القرآن والعلوم
 الاسلامیہ، ۲۰۰۳ء۔

.....

نظام حکومت نبویہ اردو ترجمہ الترتیب الاداریہ۔ ترجمہ: محمد ابراہیم فیضی۔ لاہور:
 فرید بک سٹال، ۲۰۰۵ء۔ ۲۷۷ ص

❖ گیلانی، سید اسعد
 ”حضور اکرمؐ اور اسلامی ریاست کی تشکیل“۔ مقالات سیرت: ساتویں قومی
 سیرت کانفرنس۔ اسلام آباد: وزارت امور مذہبی، ۱۹۸۲ء۔ ص ۲۱۱-۲۵۶

.....

”رسول اکرمؐ کی حکمت سیاست“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو،
 ۱۹۸۲ء۔ ج۔ ۷، ص ۶۱۱-۶۵۹

.....

”رسول اکرمؐ کی حکمت قیادت۔ سیرت رسولؐ کے آئینے میں اسلام کے فلسفہ
 قیادت کا بصیرت افروز مطالعہ“۔ اردو ڈائجسٹ (لاہور) ۲۹: ۵ (۱۹۸۹ء)
 ۱۷۸-۱۶۹

❖ محمد افضل
 ”حضور اکرمؐ بحیثیت سیاستدان“۔ منہاج القرآن (لاہور) ۹: ۷ (۱۹۹۳ء)
 ۴۶-۴۹

❖ محمد اقبال، شیخ
 ”حضورؐ بحیثیت مدبر“۔ دعوت (دہلی) ۱۱: ۲۳۲ (۱۹۶۲ء) ۴۱-۴۸

❖ محمد بلال

”صلح حدیبیہ اور جہاد و قتال“۔ اشراق (لاہور) ۱۱:۱۳ (۲۰۰۱ء) ۵۳-۵۸

❖ محمد ثانی، حافظ

”عہد نبوی کے معاہدات امن و صلح اور عہد حاضر میں ان کی اہمیت“۔ سیرت

طیبہ (کراچی) ۱۱:۳۶-۳۷ (۲۰۰۰ء) ۵۵-۷۵

”مجموعۃ الوثائق سیاسیہ للعہد النبوی والخلافة الراشدة ایک مطالعہ“۔ السیرة

عالمی (کراچی) ۲۱ (۲۰۰۹ء) ۳۳۹-۳۵۸

”میشاق مدینہ، سیاست نبوی کا مثالی شاہکار“۔ السیرة عالمی (کراچی) ۳

(۲۰۰۰ء) ۱۳۳-۱۶۲

❖ محمد سجاد

”رسول اکرمؐ کا طریق دعوت اور وفود عرب“۔ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱:۳۹

(۲۰۰۱ء) ۲۹-۴۹

❖ محمد سعید

”استحکام پاکستان کے لیے حکمران کی اطاعت کی اہمیت سیرت طیبہ کی روشنی

میں“۔ علوم اسلامیہ (کراچی) ۵:۹ (۲۰۰۵ء) ۱۸۹-۱۹۶

❖ محمد سعید، حکیم

”حضورؐ بحیثیت سربراہ ملت“۔ سیرت طیبہ (کراچی) ۱۰:۳۲-۳۳

❖ محمد طاسین

”حضور اقدسؐ کی سیاسی زندگی“۔ الحق (اکوڑہ ٹنک) ۱۱:۲۷ (۱۹۹۲ء) ۵-۱۳

۲۰-۹ (۱۹۹۲ء) ۱۳:۲۷

❖ محمد الغزالی

”سیرت رسول کی روشنی میں جدید اسلامی ریاست کا تصور“۔ معارف اسلامی
(اسلام آباد) ۱:۱ (۲۰۰۲ء) ۸۹-۷۵

❖ محمد یونس

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کا سفارتی نظام۔ راولپنڈی: دارالفرقان،
۱۹۹۶ء-۲۸ ص

❖ محمد یونس، حافظ

”اسلامی فلاحی مملکت اسوہ رسول کی روشنی میں“۔ منہاج (لاہور) ۳:۱۲
۱۹۹۳ء (۶۳-۱۰۱)

❖ محمود، ثناء اللہ

”عہد نبوی و خلافت راشدہ کے معاہدات اور ان کے اقلیتوں پر اثرات“۔
علوم اسلامیہ (کراچی) ۵:۳ (۲۰۰۵ء) ۱۹۷-۲۰۴

❖ محمود، چوہدری عارف

”محسن انسانیت کا اسلوب سیاست و قیادت“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۸:۲۴
۱۹۹۳ء (۲۷-۳۳)

❖ مسعود، مفتی

صلح حدیبیہ و غزوہ خیبر۔ لاہور: علم و عرفان پبلشرز، ۲۰۰۳ء-۹۶ ص

❖ ملا واحدی

”سرور کائنات کا دربار“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔
ج-۳، ص ۶۲۹-۶۳۳

❖ مووددی، سید ابوالاعلیٰ

”رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کا نظام حکومت“۔ ترجمان القرآن (لاہور) ۲:۸۹
۲۹-۹ (۱۹۷۸ء)

.....

”مدینہ منورہ میں اسلامی معاشرہ اور ریاست کی تشکیل“۔ محدث (لاہور)
۵۶-۳۹ (۱۹۷۰ء)

.....

”یہود یثرب اور میثاق مدینہ“۔ ترجمان القرآن (لاہور) ۲:۱۳۸ (۲۰۱۱ء)
۲۸-۳۳

❖ نثار احمد

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبوی کی روشنی میں“۔
مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۵۹-۶۹

.....

”رسول اکرم کی سیاسی زندگی (ڈاکٹر محمد حمید اللہ کی کتاب پر ایک نظر)“۔
جہات الاسلام (لاہور) ۲:۱:۴ (۲۰۱۰-۲۰۱۱ء) ۲۷-۲۴۷

.....

عہد نبوی میں ریاست کا نشو و ارتقاء۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ
اردو، ۱۹۸۳ء۔ ج ۵، ص ۱۱-۳۴۰ [مکمل کتاب]

.....

عہد نبوی میں ریاست کا نشو و ارتقاء۔ لاہور: نشریات، ۲۰۰۸ء۔ ص ۵۰۱

.....

”عہد نبوی میں نظام حکمرانی پر ایک نظر“۔ جہات الاسلام (لاہور) ۱:۱
۹۹-۷۷ (۲۰۰۷ء)

❖ ندوی، سید رضوان علی

”رسول اکرمؐ کی سیاسی زندگی“۔ البیان (کراچی) ۴:۱ (۱۹۹۰ء) ۲۱-۲۸

❖ ندوی، سید ابوالحسن علی

”عالم عربی کی قیادت“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو، ۱۹۸۳ء۔

ج-۳، ص ۵۶۲-۵۷۲

❖ نقشبندی، رضوان احمد

”حیات نبویؐ کا سیاسی پہلو“۔ السعید (ملتان) ۲:۱۷ (۲۰۱۰ء) ۳۲-۴۰

❖ نقوی، سید کفایت حسین

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۰۶-۱۱۲

❖ نگہت ہاشمی

عظیم منتظم۔ لاہور: النور پبلی کیشنز، ۲۰۰۷ء۔ ص ۳۸

❖ نوری، اقبال احمد

”رسول اللہؐ کی بین الاقوامیت“۔ نقوش: رسول نمبر۔ لاہور: ادارہ فروغ اردو،

۱۹۸۳ء۔ ج-۳، ص ۵۲۵-۵۵۲

❖ نوید اختر

”صحیفہ مبارک“۔ ضیائے حرم (لاہور) ۹:۷ (۱۹۷۷ء) ۳۰-۳۴

[مدینہ کے انصار قبائل اور یہودیوں کے مابین معاہدہ]

❖ نیازی، غلام سرور خان

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبویؐ کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت۔ اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۷۸-۱۹۳

❖ نیازی، لیاقت علی خان

”حضور اکرمؐ کے دور میں سول سروس“۔ اردو نامہ (لاہور) ۲۳:۳-۴
(۲۰۰۷ء) ۲۴۲-۲۴۸

❖ وصفی، مصطفیٰ کمال

النبی والسیاسة الدولية۔ القاہرة: مؤسسة دارالشعب،
۱۹۷۵ء۔ ۲۸ص

❖ ہاشمی، شاہ معین الدین

”ہاجڈاران روم و فارسی سے معاہدات نبوی (قبائل کی شیرازہ بندی)“۔
فکر و نظر (اسلام آباد) ۳۷:۴ (۲۰۰۰ء) ۳-۳۳

.....
”عہد نبوی میں اسلامی ریاست کا داخلی نظم و نسق“۔ اسلام آباد: شعبہ علوم
اسلامیہ، علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی، ۱۸۴ص

.....
”معاہدات نبوی (عمومی مطالعہ)“۔ معارف اسلامی (اسلام آباد) ۸:۸
(۲۰۰۹ء) ۱۷۱-۲۰۲

.....
”میشاق مدینہ۔ فقہی مطالعہ“۔ فکر و نظر (اسلام آباد) ۲۴:۴ (۲۰۰۶ء)
۳-۶۴

❖ ہزاروی، فیروز الدین

”فلاحی ریاست ہی مستحکم پاکستان کی بنیاد ہے: سیرت النبیؐ کی روشنی میں“۔
علوم اسلامیہ (کراچی) ۵:۹ (۲۰۰۵ء) ۳۲۱-۳۲۶

❖ یونس، حافظ محمد

”اسلامی فلاحی مملکت اور اس کا قیام عملی تجاویز۔ اسوہ نبوی کی روشنی میں“۔

مقالات سیرت - اسلام آباد: وزارت مذہبی امور، ۱۹۹۲ء۔ ص ۱۹۴-۲۱۰

Western Languages

- ❖ Afsaruddin, Asma. "Where Earth and Heaven Meet: Remembering Muhammad as Head of State." In: Jonathan Brockopp (Ed.), *The Cambridge Companion to Muhammad* Cambridge: Cambridge University Press, 2010. pp.180-198.
- ❖ Ahmad, Gulzar. *Muhammad and His Constitutional Charter*. Rawalpindi: Institute of Islamic Culture, 1993. 271p.
- ❖ Ali, Furrukh B. "Al-Hudaybiya: An Alternative Version." In: Uri Rubin (Ed.), *The Life of Muhammad* Aldershot: Ashgate, 1998. pp.229-244.
- ❖ Ali, Mir Hasan. "Political Aspect of the Holy Prophet's Life" *The Voice of Islam* (Karachi) 18:10 (1970) pp.727-738. , 21:8 (1973) pp.351-361.
- ❖ Aziz, Qutubuddin. *The Prophet and the Islamic State: A Profile of the Prophet of Islam (peace be upon him) and a Synopsis of the Islamic State he Established in Madina in Arabia to Spread God's Message in the world*. Karachi: Islamic Media Corporation, 1990. 188p.
- ❖ Aydin, Mehmet S. "Muhammad: Prophet and Statesman." *Dialogue and Alliance* (New York) 12:2 (1998) pp.58-68.
- ❖ Beg, Mirza Aslam. "Muhammad (S.A.W): A Study in Leadership." *Islamic Order* (Karachi) 6:4 (1984) pp.13-16.
- ❖ Black, Antony. *The History of Islamic Political Thought: From the Prophet to the Present*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001.

- ❖ Clarke, Abdassamad. *The Clear Victory: Qur'an 48:1: Hdaybiyyah, the Pledge of Allegiance of Ridwan and the Treaty of Peace* London: Ta-Ha, 1998. 32p.
- ❖ Dargahi, Gholam Husain. "The Shaping of Hizbullah or Muhammad's Virtuous Polity," A. D. 624-32." *Islamic Culture* (Hyderabad, Deccan) 45 (1971) pp.145-56.
- ❖ Denny, F. M. "Ummah in the Constitution of Medina." *Journal of Near Eastern Studies* (Chicago) 36:1 (1977) pp.39-47.
- ❖ Gil, Moshe. "The Constitution of Medina: A Reconsideration." *Israel Oriental Studies* (Tel Aviv) 4:1 (1973) pp.44-66.
- ❖ Hammershaimb, E. "The Religious and Political Development of Muhammad." *The Muslim World* (Oxford) 39:2-3 (1949) pp.126-35, 195-207.
- ❖ Hamidullah, Muhammad. *The First Written Constitution in the World: An Important Document of the Time of the Holy Prophe2nd Rev. ed.* Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, 1968. 75p.
- ❖ Hashmi, Yousuf Abbas. "International Relations and Muhammad (PBUH)." In: *Universality of the Holy Prophet's Message: International Seerat Conference (12-13 Rabi al-Awwal, 1406 A.H. November 26-27, 1985 Islamabad, Pakistan)*. Islamabad: Ministry of Religious Affairs, (1985). V. 1. pp.37-45.
- ❖ -----, *Kitabur-Rasul: The Constitutional Dictation of Muhammad (PBUH)*. Karachi: The University of Karachi, 1984. 170p.
- ❖ -----, "Rejoinder by Author: Kitabuir Rasul, the Constitutional Dictation of Muhammad." *Islamic Studies* (Islamabad) 25:1 (1986) pp.93-95.

- ❖ Hawting, G. R. "Al-Hudaybiyya and the Conquest of Mecca: A Reconsideration of the Tradition about the Muslim Takeover of the Sanctuary." In: Uri Rubin (Ed.), *The Life of Muhammad*. Aldershot: Ashgate, 1998. pp.245-267.
- ❖ Homoud, Mohammad Ali Nasir. *Diplomacy in Islam: Diplomacy during the Period of Prophet Muhammed*. Jaipur: Printwell, 1994. 297p.
- ❖ Hosien, Imran N. "Political and Diplomatic Seerah: Treaties and Agreements." In: *Universality of the Holy Prophet's Message: International Seerat Conference* (12-13 Rabi al-Awwal, 1406 A.H. November 26-27, 1985 Islamabad, Pakistan). Islamabad: Ministry of Religious Affairs, (1985). V. 2. pp.35-57.[Study on Hudaibiyah in detail].
- ❖ Husaini, S. A. Q. *Arab Administration* 5th ed. Lahore: Sheikh Muhammad Ashraf, 1966. 308p. [Includes foundation of Muslim state by the Prophet].
- ❖ ----. "The Shura." *Journal of the Pakistan Historical Society*(Karachi) 3:2 (1955) pp.151-65. [Describes the Shura system as practised by the Prophet and al-Khulafa ar-Rashidun].
- ❖ Ilyas, Muhammad and Syed, M. H. (Eds.). *Prophet's Teaching and Freedom and Rights*. New Delhi: Anmol Publications, 2009. 318p.
- ❖ Iqbal, Afzal. *The Prophet's Diplomacy The Art of Negotiation as Conceived and Developed by the Prophet of Islam*. Massachusetts: Claude Stark & Co., 1975. 142p.
- ❖ Kaka Khel, Muhammad Nazeer. "Foundation of the Islamic State at Medina and its Constitution." *Islamic Studies*(Islamabad) 21:3 (1982) pp.61-88.
- ❖ Khan, Majid Ali. "Some Political Aspects of Prophet's Life." *Islamic Culture* (Hyderabad, Deccan) 53:4 (1979) pp.233-247.

- ❖ Landau-Tasseron, E. "Processes of Redaction: The Case of the Tamimite Delegation to the Prophet Muhammad." *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* (London) 49 (1986) pp.253-270.
- ❖ Lecker, M. "Did Muhammad Conclude Treaties with the Jewish Tribes Nadir, Qurayza and Qaynuqa'?" *Israel Oriental Studies* (Tel Aviv) 17 (1997) pp.29-36.
- ❖ Masud, Muhammad Khalid. "Minorities in Islamic History: An Analytical Study of four Documents." *Al-Mushir* (Rawalpindi) 40:2 (1998) pp.46-56. [Describes the Medina Pact 622 CE; the Najran treaty 631 CE; the Pact of Ila (Jerusalem) 638 CE; Surrender of Granada 1491 CE.].
- ❖ Al-Masumi, M. Saghir Hasan. "The Prophet's Treaty with the Disbelievers of Mecca." *The Voice of Islam* (Karachi) 20:9 (1972) pp.496-500.
- ❖ Mernissi, Fatima. *Le Harem Politique le Prophète et les Femmes*. Paris: Albin Michel, 1987. 293p.
- ❖ Muranyi, Miklos. *Die Prophetengenossen in der Fruhislamischen Geschichte*. Bonn: Selbstverlag des Oriental Seminar der Universitaat, 1973. 196p.
- ❖ El-Naggar, Anas Moustafa. "The Deputations to Al-Madinah." *Al-Azhar Magazine* (Cairo) 59:3 (1986) pp.426-430. [Study about the delegations from various tribes who visited the Prophet Muhammad (SAW) after the conquest of Macca].
- ❖ Pipes, Daniel, "Lessons from the Prophet Muhammad's Diplomacy." *Middle East Quarterly* (Philadelphia) 6:3 (1998) pp.65-72.
- ❖ Qureshi, Muhammad Siddique. *Foreign Policy of Hadrat Muhammad Sallallahu Alaihi Wasallam*. New Delhi: Kitab Bhavan, 1991. 369p.

- ❖ Rubin, Uri. "The Life of Muhammad and the Islamic Self-image: A Comparative Analysis of an Episode in the Campaigns of Badr and al-Hudaybiya." In: Harald Motzki (Ed.), *The Biography of Muhammad: The Issue of the Sources*. Leiden: Brill, 2000. pp.3-17.
- ❖ Serjeant, R. B. "The Constitution of Medina." *Islamic Quarterly* (London) 8:1-2 (1964) pp.3-16.
- ❖ ----. "The Sunnah Jamiaah-Pacts with the Yathrib Jews and the Tahrim of Yathrib." [Documents Relating Constitution of Medina]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* (London) 41:1 (1978) pp.1-42.
- ❖ ----- . "The Sunnah Jami'ah, Pacts with the Yathrib Jews, and the Tahrim of Yathrib: Analysis and Translation of the Documents Comprised in the So-Called "Constitution of Medina." In: Uri Rubin (Ed.), *The Life of Muhammad*. Aldershot Ashgate, 1998. pp.151-192.
- ❖ Siddiqi, Hamidullah. *Political Life Of Our Prophet*. Lahore: Idara-e-Islam, 1950. 480p.
- ❖ Siddiqui, Kalim. *Political Dimensions of the Seerah*. London: ICIT Books/Crescent Publications, 1998. 32p
- ❖ Siddiqui, Muhammad Yasin Mazhar. *Organization of Government under the Prophet*. Delhi: Idarah-i-Adabiyat-i Delli, 1987. 591p.
- ❖ Suleman, Mohammad. "The Role of Espionage in the Successful Defense of Medina in A.H.5." *Islamic Culture*(Hyderabad, Deccan) 60 (1986) pp.19-25.
- ❖ ----- . "Secret Diplomacy that Led to the Conquest of Mecca." *Islamic Culture* (Hyderabad, Deccan) 59 (1985) pp.153-160.
- ❖ Watt, W. Montgomery. *Muhammad Prophet and Statesman*. London: Oxford University Press, 1961. 250p.

- ❖ -----. *Mahoma, Profeta y Homhre de Estado*. Tr. by Laura Subirats. Barcelona: Melusina. 2004. 255p.
[Tr. of Muhammad Prophet and statesman, 1961.]
- ❖ El-Zayyat, Ahmed Hasan. "Muhammad the Messenger of God: The First to Declare Human Rights." *Mujallatul Azhar* (Cairo) 31(1959-60) pp.185-88.

کتاب کا اشتہار